

ความปรารถนาของมนุษย์: บทวิเคราะห์ในมิติพระพุทธศาสนา

Human Desire: An Analysis of Buddhism

พระมหาวีรวิชญ์ อินทะโพธิ์ และ ธาณี สุวรรณประทีป

Phramaha Weeratis Inthapho and Thanee Suwanprateep

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: ¹pmweeinthapho@gmail.com

Received September 28, 2021; Revised November 23, 2021; Accepted December 9, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นหลักการทำให้ความปรารถนาประสบผลสำเร็จ มนุษย์ล้วนมีความปรารถนา 5 ประการในจิตเสมอคือ 1) โภคะ คือ การมีทรัพย์สมบัติมากในทัศนะทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่าเพราะในอดีตชาติบุคคลนั้นเคยให้ทานจึงส่งผลให้เกิดมาในชาตินี้มีทรัพย์สมบัติมาก 2) อายุ มนุษย์ทุกคนปรารถนาจะให้มียายุยืน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากในโลก มนุษย์ต้องไม่มีจิตเบียดเบียน มีสุขภาพจิตดีก็จะทำให้มีสุขภาพกายดี ก็จะทำอายุยืนยาว 3) วรณะ คือ ผิวพรรณงดงาม เป็นยอดความปรารถนาของผู้หญิงทุกคนแม้รู้ว่าเป็นสิ่งไม่ยั่งยืนคงทน ถาวร ร่วงโรยไปตามกาลเวลา แต่ทุกคนก็ต้องการให้ตนสวยงาม ดูดี 4) ความสุข มี 2 คือ กายิกสุข เจตสิกสุข และคิหิสุข 4 ประการ เป็นความสุขในโลกียภูมิ ไม่ทำให้พันทุกข์ จึงควรแสวงหาโลกุตระสุขอันเป็นความสุขที่สูงขึ้นไป 5) ยศ แบ่งเป็น บริวารยศและเกียรติยศ ต้องดำเนินชีวิตตามหลักธรรม 7 ประการ คือ ขยัน มีสติ มีการงานสะอาด ไคร้ครวญ สාරวม เป็นอยู่โดยธรรม และไม่ประมาท จะทำให้ประสบความสำเร็จ และมียศตามมา ฉะนั้น ความปรารถนาในมนุษย์สมบัติที่จะสมปรารถนาต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้สมควรแก่การได้มนุษย์สมบัติด้วย ไม่ใช่ตั้งความปรารถนาอย่างเดียว การตั้งความปรารถนาเป็นเพียงจุดเริ่มต้นหรือแรงกระตุ้นเท่านั้น ส่วนการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญในการที่จะได้มาซึ่งมนุษย์สมบัติตามที่ตนปรารถนาหากไม่สมปรารถนาก็ไม่ควรเสียใจเพราะสิ่งเหล่านี้เป็นโลกธรรม

คำสำคัญ: ความปรารถนาของมนุษย์; พระพุทธศาสนา

Abstract

The purpose of this academic paper is to illustrate how to fulfil human wishes. Humans always have 5 wishes in mind: 1) Wealth, in the Buddhist view, is believed that one was born in wealthy family due to his previous charity, then resulting in this existence of great wealth, 2) long life which is difficult but everyone wants it. Man with non-violence, having mental health which then causes physical health, will be able to longevity, 3) beautiful complexion or good looking which almost ladies dream for, even though it is known that it is not permanent, not long-lasting and going to declination, but everyone wants to be beautiful, 4) Happiness classified into 2, namely physical happiness, mental happiness and 4 worldly happiness is the

worldly pleasure, it involves with suffering, the wisers should seek for higher happiness, and 5) the rank, divided into retinue rank and honor, will be gained by following 7 virtues, namely diligence, mindfulness, honest work, meditative comprehension, righteous living and non-negligence, leading to success and rank accordingly. Therefore, the success of wish fulfilment will be reached by following and behaving rightly, it is not possible only wishing which is just only the beginning or motivation. Practice is an important key of gaining such human possessions. If one does not achieve it, he should not regret it, because these things are just worldly condition.

Keywords: Human Desire; Buddhism

บทนำ

ความปรารถนาของมนุษย์มิได้มีความหยุดนิ่ง สิ่งที่มีมนุษย์ปรารถนามีอะไรบ้าง ส่วนเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ สิ่งที่พึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ซึ่งจัดว่าเป็นความสำเร็จในชั้นต่างๆ นั้น ความปรารถนาของมนุษย์มีอยู่ 3 ระดับด้วยกันคือ 1) มนุษย์สมบัติ 2) สวรรค์สมบัติ 3) นิพพานสมบัติ เช่น วันหนึ่งพระพุทธองค์ทรงออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ตามปกติ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระนางยโสธรา หรือพิมพาได้พาราหุละราชบุตรมาทูลขอพระราชทานราชสมบัติจากพระองค์ พระพุทธองค์ทรงชี้แจงให้พระราหุลเข้าใจว่า ราชสมบัตินั้นเป็นทรัพย์นอกกายหาประโยชน์อันใดมิได้ ในที่สุดพระองค์ตรัสชี้แนะให้พระราหุลไปแสวงหาอริยทรัพย์ จึงทรงให้ราหุลกุมารบวช เพื่อแสวงหาทรัพย์ภายในซึ่งเป็นทรัพย์ที่มีค่าล้ำเลิศเหนือทรัพย์สินทั้งหลายทั้งปวง นั้นหมายถึงพระองค์ทรงทราบแล้วว่า พระราหุลนั้นเปรียบเสมือนดอกบัวที่พ้นน้ำแล้ว ถ้าได้รับแสงแดดเมื่อใดก็จะบานได้ทันที พระองค์จึงมีพุทธประสงค์ที่จะประทานนิพพานสมบัติให้แก่พระราหุล แต่พระองค์เปรียบมนุษย์ในโลกนี้ไว้เสมือนดอกบัว 4 เหล่าจึงมีบุคคลอีกมากมายที่ยังไม่สามารถจะรับนิพพานสมบัติได้ พระองค์จึงได้เลือกสรรสมบัติแต่ละอันดับที่เหมาะสมแก่บุคคลแต่ละหมู่เหล่า ดังพระพุทธพจน์ว่า

ขุมทรัพย์คือบุญนี้ ให้สมบัติ อันน่าใคร่ทั้งปวง แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ย่อมปรารถนาผลใด ย่อมได้ผลนั้นทั้งหมดด้วยขุมทรัพย์คือบุญนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532)

ความเป็นผู้มีผิวพรรณงาม 1 ความเป็นผู้มีเสียงไพเราะ 1 ความเป็นผู้มีทรวดทรงงาม 1 ความเป็นผู้มีรูปสวย 1 ความเป็นอธิบดี 1 ความเป็นผู้มีบริวาร 1 ผลทั้งหมดนี้ อันเทวดาและมนุษย์ย่อมได้ด้วยขุมทรัพย์คือบุญนี้ ในบทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะได้อธิบายเฉพาะความปรารถนาในมนุษย์สมบัติเท่านั้น และผู้ที่จะได้มนุษย์สมบัติต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้สมควรแก่การได้มนุษย์สมบัติด้วย

ความหมายของความปรารถนา

ในหนังสือและเอกสารของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของคำว่า ความปรารถนา ผู้เขียนจะได้นำเสนอดังต่อไปนี้

ในพจนานุกรม บาลี-ไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า ความปรารถนาในภาษาบาลีมีใช้ 2 คำคือ

1) มโนรถ หมายถึง ความปรารถนา ความสมหวัง

2) ปตถนา หมายถึง ความปรารถนา ความตั้งใจ ความมุ่งหมาย ความสมหวัง (จำลอง สารพัต

นีก, 2548)

ในพจนานุกรม มคอ-ไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า ความปรารถนา ว่า ปตถนา หมายถึง ความมุ่งหมาย ความต้องการ ความอยากได้ ความปรารถนา (ป. หลงสมบุญ, 2540)

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า ความปรารถนาไว้ว่า คำว่า ปรารถนา หมายถึง มุ่งหมาย อยากได้ ต้องการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2544)

ในหนังสือพจนานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ (2537) ได้ให้ความหมายคำว่า ความปรารถนามาจากคำภาษาบาลีว่า

- 1) ปตถนา หมายถึง ธรรมชาติอันบุคคลพึงปรารถนา
- 2) ปตถิตปตถนา หมายถึง ความปรารถนาอันตั้งไว้แล้ว ความปรารถนาอันปรารถนาแล้ว
- 3) ปตถิตปตถโน หมายถึง ผู้มีความปรารถนาอันตั้งไว้แล้ว ผู้มีความปรารถนาอันปรารถนาแล้ว

(5) ในหนังสือศัพท์วิเคราะห์ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2550) ได้ให้ความหมายคำว่า ความปรารถนามาจากคำภาษาบาลีมีเคราะห์ว่า ปตถยตีติ ปตถนา ความปรารถนา (ปตถ ธาตุในความหมายว่าขอ. ปรารถนา ยุ ปัจจัย อา อิต. แปลง ยุ เป็น อน)

จะเห็นได้ว่า หนังสือและเอกสารของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายถึงของคำว่า ความปรารถนาใกล้เคียงกัน เพราะความปรารถนามาจากภาษาบาลีจึงมีคำแปลคล้ายคลึงกัน

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องโศกะ

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องโศกะ คำว่า โศกะ กล่าวคือความร่ำรวยหรือความสำเร็จในด้านหน้าที่การงานของมนุษย์นี้สำหรับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา จะกล่าวว่ามีผลของทานที่บุคคลนั้นๆ ได้ทำไว้ดีแล้วในอดีตชาติ หรือในชาติปัจจุบันที่ส่งผลให้บุคคลนั้นๆ สมปรารถนาในสิ่งที่ตนหวัง (Hangsakul, 2021) ผู้เขียนจะวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวกับทาน และผลของทานพร้อมก็นำหลักฐานที่ปรากฏในพระสูตรมาเป็นเครื่องพิสูจน์ความร่ำรวยนั้น เป็นสิ่งที่ดี และพระพุทธเจ้าไม่เคยห้ามไม่ให้ฆราวาสมีความมั่งคั่ง ที่สำคัญความร่ำรวยและความมั่งคั่งหากครอบครองอย่างมีสติ ก็จะนำมาซึ่งกุศลจิตมากกว่าอกุศลจิต กล่าวคือ หากเราไม่ใช่เงินทองไปในทางที่ให้เกิดความหลงมัวเมาติดในกามสุขแล้ว อาศัยเพียงความสะอาดสบายที่เงินทองหาซื้อได้ก็น่าจะเพียงพอที่จะทำให้เกิดโสมนัส อันจะนำไปสู่กุศลมูลจิตได้ง่ายขึ้น เพราะกุศลจิตนั้นต้องเกิดจากจิตที่เป็นโสมนัสเท่านั้น การทำทาน ถึงแม้จะเป็นพฤติกรรมที่ดีและใครๆ ต่างเชื่อว่าต้องนำความร่ำรวยมาให้ แต่ก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณวัตถุที่ทำ ไม่ใช่ทำให้มากก็ได้มาก แต่ขึ้นอยู่กับสภาวะจิตเป็นหลัก นั่นหมายความว่า ผลของการทำทานต้องดูที่ปัจจัยอย่างอื่นด้วย เช่น สัมมาทสิฐิประกอบด้วย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ส่วนการทำบุญที่สมบูรณ์นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ ฝ่ายทายก (ผู้ให้) มีองค์ 3 ประการ คือ ทายกในธรรมวินัยนี้

- 1) ก่อนให้ก็มีใจดี
- 2) กำลังให้ก็ทำจิตให้เลื่อมใส
- 3) ครั้นให้แล้วก็มีใจเบิกบานนี้คือองค์ 3 ประการ ของทายก

อนึ่ง ทานจะมีผลมากฝ่ายปฏิคาหก (ผู้รับทาน) ต้องประกอบด้วยองค์คุณ 3 ดังปรากฏในทานสูตรว่า “ปฏิคาหกในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ปราศจากราคะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดราคะ เป็นผู้ปราศจากโทสะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโทสะ เป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโมหะ นี้คือองค์ 3 ประการ ของปฏิคาหก”

องค์แห่งปฏิคาหกทั้ง 3 ประการนี้ ไม่จำกัดเฉพาะพระอรหันต์ชีนาสพเท่านั้นว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยองค์ของปฏิคาหก แม้ทานที่ถวายแก่พระอนาคามี พระสกทาคามี พระโสดาบัน กระทั่งสามเณรผู้บวชในวันนั้น ชื่อว่า บวชเพื่อโสดาปัตติมรรค ฉะนั้น ทานที่ถวายแก่สามเณรถือว่าถวายแก่ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อกำจัดราคะ โทสะ โมหะ เช่นกัน ในการพิจารณาถึงคุณค่าของปฏิคาหก การให้เป็นปาฏิปุคคิกทานและให้เป็นสังฆทาน ย่อมมีผลต่างกัน

พระพุทธเจ้าสรรเสริญว่าการถวายสังฆทานว่าเป็นทานที่เลิศกว่าปาฏิศลิททาน ถึงแม้จะถวายทานแก่พระชีนาสพก็ตาม คุณค่าของทานนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณธรรมของปฎิภาทกอย่างเดียวก่อนั้นปฎิภาทกจะต้องมีศีลาจารวัตรงดงาม มีคุณธรรมสูง ((พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2551)) พระพุทธเจ้าตรัสอุปมาไว้ในเขตตูปมเปตวัตถุ ขุททกนิกาย เปตวัตถุว่า “พระอรหันต์ทั้งหลายเปรียบเหมือนนา ทายกทั้งหลายเปรียบเหมือนชาวนา ไทยธรรมเปรียบเหมือนพืช ผลทานย่อมเกิดจากการที่ทายกบริจาคไทยธรรมแก่ปฎิภาทก” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การทำทานในรูปแบบใดก็ตาม หากครบองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ ชื่อว่าเป็นทานที่มีอานิสงส์มาก ไม่ว่าจะเป็นการให้ด้วยทานอะไรหรือให้ในรูปแบบใด นอกจากนี้ยังมีข้อความซึ่งเป็นเครื่องยืนยันในสัปบุริสทานสูตรว่า ภิคุชทั้งหลาย สัปบุริสทาน 5 ประการนี้ คือ

- 1) ให้ทานด้วยศรัทธา
- 2) ให้ทานโดยเคารพ
- 3) ให้ทานตามกาลอันควร
- 4) เป็นผู้มั่งคั่งจนเคราะหิให้ทาน
- 5) ให้ทานไม่กระทบตนและผู้อื่น

ภิคุชทั้งหลาย สัตบุรุษครั้นให้ทานด้วยศรัทธาแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีรูปงาม น่าดู น่าเลื่อมใส มีฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักในที่ที่ทานนั้นผลัดผล ครั้นให้ทานโดยเคารพแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้ที่บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ และกรรมกรตั้งใจฟังด้วยดี เจียวโสตสดับ ตั้งใจใฝ่รู้ ครั้นให้ทานตามกาลอันควรแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมากและเป็นผู้มีความปรารถนาที่เกิดขึ้นตามกาลบริบูรณ์ในที่ที่ทานนั้นผลัดผลครั้นเป็นผู้มั่งคั่งจนเคราะหิให้ทานแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มั่งคั่งไปเพื่อบริโภคกามคุณ 5 สูงยิ่งขึ้นในที่ที่ทานนั้นผลัดผล ครั้นให้ทานไม่กระทบตนและผู้อื่นแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีโภคทรัพย์ ไม่มีภัยอันตรายมาแต่ที่ไหนๆ คือ จากไฟ จากน้ำ จากพระราชา จากโจร จากคนไม่เป็นที่รัก หรือจากทายาทในที่ที่ทานนั้นผลัดผล (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532)

สรุปว่า ความปรารถนาของมนุษย์เรื่องโภคะ คือ การมีทรัพย์สมบัติมากในทัศนะทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่า เพราะในอดีตชาติบุคคลนั้นเคยให้ทาน ที่เป็นอามิสทาน คือการให้ทานด้วยทรัพย์สินเงินทอง หรือทรัพย์สมบัติอื่น ๆ ว่างมาก จึงส่งผลให้เกิดมาในชาตินี้มีทรัพย์สมบัติมาก ถ้าในชาตินี้ ผู้ใดให้ทานด้วย อามิสทานว่างมากไปเกิดชาติหน้า จะเป็นผู้ที่ร่ำรวยทรัพย์สินเงินทองอย่างแน่นอน

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องอายุ

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องอายุ คำว่า อายุ หมายถึง สภาวะธรรมที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ หรือเป็นไป อายุ ก็คือ ชีวิตินทรีย์นั่นเอง ช่วงเวลาที่ชีวิตของมนุษย์สัตว์ประเภทนั้นๆ หรือ ของบุคคลนั้นๆ จะดำรงอยู่ได้ ช่วงเวลาที่ชีวิตจะเป็นอยู่ได้ หรือ ได้เป็นอยู่ ผู้ที่ให้มีอายุนั้น หมายถึง ให้เรามีพลังหล่อเลี้ยงชีวิตมากๆ ใครมีพลังหล่อเลี้ยงชีวิตมากคนนั้น ก็จะมีชีวิตมั่นคงเข้มแข็งอยู่ได้ยืนยาว (พระพรหมคุณาภรณ์ ป. อ. ปยุตโต, 2550) ดังพระพุทธพจน์ในอัฐสุตตรว่า อายุที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก และดังพระพุทธพจน์ในกกุฏปมสุตตรว่า ภิคุชทั้งหลาย สมัยหนึ่ง ภิคุชจำนวนมากได้ทำให้เรามีจิตยินดี เราได้เตือนภิคุชทั้งหลาย ณ ที่นี้ว่า เราฉันอาหารมือเดียว เราเมื่อฉันอาหารมือเดียว ย่อมรู้สึกว่ามีอาหารน้อย มีความลำบากกายน้อย มีความเบากาย มีกำลัง และอยู่อย่างผาสุก มาเถิด แม้พวกเธอก็จงฉันอาหารมือเดียว แม้เธอทั้งหลายเมื่อฉันอาหารมือเดียว จักรู้สึกว่ามีอาหารน้อย มีความลำบากกายน้อย มีความเบากาย มีกำลัง และอยู่อย่างผาสุก

ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพกายที่ดีจะมีอายุยืนมีลักษณะดังนี้

- 1) มีการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายที่สมวัย มีน้ำหนัก และ ส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์อายุ
- 2) มีขนาดร่างกายสมส่วน คือ มีน้ำหนัก และ ส่วนสูงที่ได้สัดส่วนกัน
- 3) กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ มีความแข็งแรงลุกนั่งได้หลายครั้ง ดึงข้อได้หลายครั้ง
- 4) มีความอดทนของระบบหายใจ และ ระบบไหลเวียนโลหิตที่ดี
- 5) มีความอ่อนตัวที่ดี
- 6) มีความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหว
- 7) มีความอยากรับประทานอาหาร และ อยากรับประทานมากๆ ไม่เบื่ออาหาร
- 8) มีร่างกายแข็งแรง
- 9) มีภูมิต้านทานโรคดี และ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ไม่พิการ หรือ ผิดปกติอื่นๆ
- 10) พักผ่อนนอนได้เป็นปกติ

สรุปว่า มนุษย์ทุกคนปรารถนาจะมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงปราศจากโรคทุกอย่างซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากในโลก เมื่อมนุษย์ไม่มีโรคหรือสิ่งอื่นเข้ามาเบียดเบียนแล้ว ก็จะทำให้เขาอายุยืนยาวตามสมปรารถนาที่ตนได้ตั้งไว้ ส่วนลักษณะของบุคคลผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีจะมีอายุยืนมีลักษณะดังนี้

- 1) ไม่เป็นโรคจิต โรคประสาท
- 2) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม และ สิ่งแวดล้อมได้
- 3) มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นๆ
- 4) มีชีวิตมั่นคง ไม่ขัดแย้ง เมื่ออยู่ที่ใดก็มีความสุข ความสบายใจ
- 5) ยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 6) ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง ให้อภัยข้อบกพร่องของคนอื่น
- 7) มีความรับผิดชอบ
- 8) มีความพึงพอใจกับงาน และ ผลงานของตนเอง พอใจที่จะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ
- 9) แก่ไขความไม่สบายใจ ความคับข้องใจ และ ความเครียดของตนเองได้
- 10) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่หวาดระแวงผู้อื่นเกินควร
- 11) มีอารมณ์มั่นคง เป็นคนอารมณ์ดี มีอารมณ์ขันบ้าง
- 12) มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 13) สามารถควบคุมความต้องการของตนเองในความเป็นแนวทางที่สังคมยอมรับ
- 14) แสดงออกด้วยความรู้สึกสบายๆ
- 15) อยู่ในโลกความเป็นจริง สามารถเผชิญกับความจริงได้

สรุปว่า มนุษย์ทุกคนปรารถนาจะมีสุขภาพจิตที่ดี ปราศจากความเศร้าหมองขัดเคืองใจทุกอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากในโลก เมื่อมนุษย์มีสุขภาพจิตที่ดีแล้วก็จะทำให้มีสุขภาพกายที่ดีตามไปด้วย ก็จะทำให้เขาอายุยืนยาว

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องวรรณะ

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องวรรณะ หรือ ความงามถือว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังพระพุทธพจน์ในอิฎฐสูตร ว่า วรรณะที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก ผู้เขียนจะได้นำเสนอ ดังต่อไปนี้

วรรณงามคือ ผิวงาม เป็นความปรารถนาของมนุษย์เรื่องวรรณงาด้านความงามภายนอก หรือ ผิวงามในคำสอนของพระพุทธศาสนา มิได้กล่าวถึงเฉพาะความงามของธรรมเท่านั้น ยังได้กล่าวถึงความงามของคนและวัตถุสิ่งของ รวมไปถึงความงามของธรรมชาติด้วยเช่น

ในอรรถกถาธรรมบท (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532) มีกล่าวถึงความงามของหญิงไว้คล้ายกัน 5 อย่าง คือ ผมงาม เนื้องาม กระดุกงาม ผิวงาม วัยงาม เช่น นางวิสาขาเป็นบุตรของท่านธัญชัยเศรษฐี มารดาชื่อ สุมมนาเทวี อาศัยอยู่ในเมืองภัททิยะ แม้เมื่อครั้งที่นางอายุยังเยาว์ เป็นหญิงที่มีความฉลาดสามารถในการบ้านการเรือน ช่วยมารดาบิดาทำงานบ้านเป็นประจำ เป็นคนเอางานเอาการแล้ว นางวิสาขายังเป็นหญิงที่มีความสวยยากที่ จะหาหญิงทั้งหลายที่มีความงาม 5 ประการเทียบได้ ความงามดังกล่าวนี้ เรียกว่าเบญจกัลยาณี เป็นความงาม 5 ประการคือ

1) ผมงาม ได้แก่ ผมของผู้มีบุญมาก เป็นเช่นกับกำหางแห่งนกยูง แก่ปล่อยระชายผ้านุ่งแล้ว ก็กลับมีปลายงอนขึ้นตั้งอยู่

2) เนื้องาม ได้แก่ ริมฝีปากเช่นกับผลตำลึงสุก ด้วยพร้อมด้วยวรรณงาเรียบชิตสนิทดี

3) กระดุกงาม ได้แก่ ฟันขาวเรียบไม่ห่างกัน งดงามดุจระเบียบแห่งเพชร ที่เขายกขึ้นตั้งไว้แล้ว และดุจระเบียบแห่งสังข์ที่เขาขัดสีแล้ว

4) ผิวงาม ได้แก่ ผิวพรรณของหญิงไม่ลู่ปลัดด้วยเครื่องประเทืองผิวเป็นต้นเลย ก็ดำเนินประหนึ่งดอกอุบลเขียวของหญิงขาว ประหนึ่งเหมือนดอกกัณณิการ

5) วัยงาม ได้แก่ หญิงที่คลอดบุตรแล้วตั้ง 10 ครั้ง เหมือนคลอดครั้งเดียว ยังสาวพรึงอยู่

นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังกล่าวถึงความงามของสรีระร่างกายของมนุษย์ว่า เป็นผลของบุญในลักษณะต่างๆ ดังพระพุทธพจน์ในนิกคิณทสูตรว่า “ความมีผิวพรรณงดงาม ความมีเสียงไพเราะ ความมีทรวดทรงสมส่วน ความมีรูปสวย ความเป็นใหญ่ ความมีบริวาร ทั้งหมดจะได้ด้วยขุมทรัพย์นี้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรุปว่า ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องวรรณงา คือ ผิวงาม เป็นยอดความปรารถนาของผู้หญิงทุกคน เรียกว่า เป็นความงามนอกซึ่งไม่ยั่งยืน ถาวร ร่วงโรยไปตามกาลเวลา แต่ก็ เป็นความปรารถนาของมนุษย์ทุกคน

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องความสุข

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องความสุข ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ณ สถานที่ต่างๆ ต่างกรรมต่างวาระกัน ดังพระพุทธพจน์ในอิฎฐสูตรว่า สุขที่นำปรารถนา นำใคร นำพอใจ หาได้ยากในโลก ผู้เขียนขอจัดความปรารถนาของมนุษย์เรื่องความสุขออกเป็น 2 ประเภท คือ ความสุข 2 ประการ หมายถึง ความสบายกายสบายใจ เป็นสิ่งที่เราต้องการมากที่สุด ตรงกันข้ามกับความทุกข์ที่ไม่มีใครต้องการ ต่างกันแต่บางคนมีความสุขมากกว่า ความทุกข์ บางคนมีความทุกข์มากกว่าความสุข ความสุขเกิดจากกรรมฝ่ายกุศล ตรงข้ามกับความทุกข์ที่เกิดจากกรรมฝ่ายอกุศล ความสุข มี 2 อย่าง คือ

1) กายิกสุข คือ ความสุขทางกาย เป็นความสุขที่ได้รับทางประสาทสัมผัส เช่น ตาได้เห็นรูปสวยถูกใจ หูได้ยินเสียงไพเราะ จมูกได้กลิ่นหอม ลิ้นได้ลิ้มรสอาหารอร่อย กายได้สัมผัสกับสิ่งให้อ่อนนุ่ม รวมทั้งการอยู่ในที่ปลอดภัย และในสิ่งแวดล้อมที่ดี ความสุขทางกาย จัดเป็นโลกียสุข คือ ความสุขที่ชาวโลกปรารถนา เป็นความสุขที่เกิดจากสิ่งที่น่าใคร่ นำปรารถนา จึงมีชื่อเรียกว่า กามสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2551))

2) เจตสิกสุข คือ สุขทางใจ เป็นความสุขที่เกิดจากการได้ทำสิ่งดีๆ ไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม เช่น การบริจาคทานหรือการให้สิ่งของที่เป็นแก่คนยากจน การทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่จากไป การถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระสงฆ์ การได้รับความรักและความอบอุ่นหรือกำลังใจจากพ่อแม่ญาติพี่น้องและเพื่อน การได้อยู่ร่วมกันกับคนที่เรารักในสถานที่ปลอดภัยและในสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น สุขทางจิตใจ เป็นลักษณะทางอารมณ์ของ

บุคคลในยามใดก็ตามที่จิตประกอบด้วยความคลายกำหนดไม่ตื่นปล่านไปในอารมณ์ทั้งหลายด้วยอำนาจของความใคร่ อยู่ด้วยความเมตตากรุณา อันมีลักษณะสงบจิตใจมีความกระตือรือร้น มีความเพียรพยายาม มีความมั่นคงสามารถสงบอยู่ได้ในอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ (Pewdum, 2021) เช่นอารมณ์ที่เป็นกลางๆ หรืออารมณ์ที่เป็นกุศลไม่มีความเคลือบแคลงสงสัยในสิ่งต่างๆ มีความมั่นใจในธรรมะ มีความมั่นใจในตัวเอง และในบุคคล เป็นต้นเรียกว่าเป็นคนมีสุขภาพจิตดี ความสุขทั้งสองประการนี้จึงเป็นวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิตของบุคคลทั้งหลาย

ส่วนคิหิสุข เป็นความสุขของผู้ครองเรือน เป็นเครื่องวัดความสำเร็จในการครองเรือน ความน่าเคารพนับถือ เป็นแบบฉบับของผู้มีครอบครัวที่ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธได้รับความสำเร็จคิหิสุขมี 4 ประการคือ

1) อตถิสุข คือ ความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์ หมายถึง ความภูมิใจ ความเอิบอímใจว่าตนมีโภคทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบธรรม ด้วยความขยันหมั่นเพียรของตนเอง และมีความอุ่นใจว่า จะไม่ขาดแคลนสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในชีวิต

2) โภคสุข คือ ความสุขอันเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ หมายถึง ความภูมิใจ เอิบอímใจว่าตนได้ใช้ทรัพย์ให้เป็นไปในทางที่ชอบที่ควร คือ ใช้เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว และบำเพ็ญคุณประโยชน์ เป็นต้น

3) อนนสุข คือ ความสุขอันเกิดจากความไม่เป็นหนี้ หมายถึง ความภูมิใจ เอิบอímใจว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างผู้ใด

4) อนวัชชสุข คือ ความสุขอันเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ หมายถึง ความภูมิใจ เอิบอímใจว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหายทั้งกาย วาจา และใจ เช่น การประกอบอาชีพสุจริต ไม่ลักขโมย ไม่โกง ไม่ปล้น เป็นต้น

สรุปว่า ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องความสุข คือ ความสุข 2 ประการ คือ กายิกสุข เจตสิกสุข และคิหิสุข 4 ประการ เป็นความสุขในโลกโลกียภูมิ ลำดับความเข้มข้นของความสุขมีความหมาย และละเอียดประณีตต่างกัน สุดแต่กรรมที่แต่ละคนกระทำไว้ แต่ความสุขดังกล่าว ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามกฎไตรลักษณ์ ไม่ทำให้พ้นทุกข์ จึงควรแสวงหาโลกุตระสุขอันเป็นความสุขที่สูงขึ้นไป

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องยศ

ความปรารถนามนุษย์สมบัติในเรื่องยศ ดังพระพุทธพจน์ในอภิสสุตตรว่า ยศที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจหาได้ยากในโลก มี 2 ประการ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ

1. บริวารยศ ยศ คือ บริวาร ได้แก่ ผู้แวดล้อม หรือผู้ติดตาม เป็นความปรารถนาของมนุษย์ทุกคน โดยการทำงานทุกอย่างไม่ว่างานเล็กหรืองานใหญ่ จะเป็นภาครัฐหรือเอกชนต่างต้องการความสำเร็จด้วยกันทั้งนั้น การประสบความสำเร็จนำมาซึ่งความปลื้มปิติยินดี ทำให้องค์กรเจริญรุ่งเรือง และทำให้หน้าที่การงานของบุคคลเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอีกด้วย (Chomdee, 2021) ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าจึงควรทำหน้าที่ดูแลหมู่คณะโดยรอบคอบ บุคคลผู้มีปัญญาพึงพิจารณาหาเหตุผลก่อนตัดสินใจ ยิ่งกว่านั้นหัวหน้ายังต้องเป็นผู้ที่รอบรู้และละเอียดถี่ถ้วนในทุกขั้นตอน ถ้าหน่วยงานใดได้บุคคลเช่นนี้เป็นหัวหน้า ย่อมมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง ผู้ร่วมงานก็จะมีกำลังใจสบายใจ และภาคภูมิใจ (Siriwattano, 2021) แต่หากได้หัวหน้าที่ย่อนประสิทธิภาพ โอกาสที่องค์กรจะประสบความสำเร็จนั้นก็ย่อมมีน้อย ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีสติปัญญาก็ไม่ปรารถนาจะทำงานด้วย องค์กรก็ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรดังพระพุทธพจน์ว่า

ยศ ย่อมเจริญแก่บุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียร มีสติ มีการทำงานสะอาด ใคร่ครวญก่อนทำสำรวมดำรงชีวิตโดยธรรม และไม่ประมาท โดยนัยนี้ ผู้เขียนจะได้อธิบายให้เห็นว่า คุณธรรมอันเป็นเหตุให้บุคคลเจริญด้วยบริวารยศ หรือมียศจะเจริญยิ่งขึ้นไป มีอยู่ 7 ประการ คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2551).

1) ประการที่ 1 อุภูฐานวโต แปลว่า แก่บุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียร ผู้เขียนขออธิบายว่า ความขยัน ความหมั่น ความขยันเป็นลักษณะของความเพียร การที่เราจะประกอบกิจการงานตามตำแหน่ง เป็นพ่อที่ดี เป็นแม่ที่ดี เป็นบุตรธิดาที่ดี เป็นครูบาอาจารย์ที่ดี เป็นภิกษุสามเณรที่ดี ถ้าผู้ใดเป็นผู้มีความหมั่นความขยัน ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความรักความนับถือ ความเอ็นดูจากบุคคลทั่วไป ถ้ามีความขยันหมั่นเพียรดังกล่าวแล้ว ก็เป็นเหตุให้เจริญด้วยยศถาบรรดาศักดิ์ แม้ทรัพย์เงินทองอย่างอื่นก็เป็นเหตุไหลมาเทมา อยากรได้อะไร ปรารถนาอะไร ถ้ามีความขยันหมั่นเพียรเสียอย่างเดียว ก็ย่อมสามารถบันดาลสิ่งที่เราปรารถนาให้เกิดขึ้นได้ตามความปรารถนา

2) ประการที่ 2 สติมโต แปลว่า แก่บุคคลที่มีสติ ผู้เขียนขออธิบายว่า สติ แปลว่าความระลึกได้ เป็นเหตุไม่ให้เกิดความหุนหันพลันแล่น การทำก็ดี การพูดก็ดี กิจการงานที่เราทำเราพูดนั้น ย่อมไม่ผิดไม่พลาด ย่อมสำเร็จตามความประสงค์ (Sri-aram, 2021) แม้คุณธรรมนี้ก็เป็นเหตุให้เจริญด้วยยศถาบรรดาศักดิ์ ลาภ ยศ สรรเสริญ ส่วนอื่นตามมา อันเป็นส่วนอิฏฐารมณ์

3) ประการที่ 3 สุจิตมมสส แปลว่า แก่บุคคลที่มีการงานสะอาด ผู้เขียนขออธิบายว่า ทำการงานไม่มีโทษ งานที่ไม่สะอาด หมายถึงที่กระทำด้วยความสุจริต เป็นการทำงานที่สะอาด คืองานที่ไม่อากูล ไม่อากูล คือ สำเร็จตามเวลา ไม่ให้ช้าไม่ให้ค้าง ไม่ทำการงานให้ค้าง ทำให้สำเร็จตามฐานะแก่การงาน ควรจะสำเร็จวันหนึ่งก็ให้เสร็จงานอย่างนี้ไม่อากูลการงานที่สะอาดอย่างหนึ่ง หมายถึงการงานที่เป็นส่วนสุจริตธรรม ทำด้วยความสุจริตทั้งกาย วาจา ใจ ไม่ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ทำไร ทำนา ทำสวน รับราชการงานเมือง อย่างนี้ตามฐานะของตน ตามสติปัญญาหรือภูมิปัญญาของตน ที่จะพึงเป็นไปได้อย่างนี้ เรียกว่าการงานสะอาด

4) ประการที่ 4 นิสมมการิโน แปลว่า แก่บุคคลที่ใคร่ครวญก่อนทำ ผู้เขียนขออธิบายว่า มีลักษณะคล้ายความเป็นผู้มีสติ คือใช้ปัญญา ใช้เหตุใช้ผล เป็นเครื่องนำเป็นเครื่องตัดสินใจ มีความพินิจพิจารณา ไตร่ตรองด้วยปัญญาคือรู้จักใช้ปัญญาใช้เหตุอันนี้ควรหรือไม่ควร ใช้เหตุใช้ผล คำว่า ปัญญา ก็คือ รู้จักใช้เหตุผลเป็นตัวนำให้กระทำการงานทั้งหลายด้วยกายวาจา การงานนั้นก็สำเร็จไม่ผิดพลาด ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ยศถาบรรดาศักดิ์

5) ประการที่ 5 สณฺฑุตสส แปลว่า แก่บุคคลที่สำรวม ผู้เขียนขออธิบายว่า สำรวมกาย วาจา จิต อีกอย่างหนึ่งท่านเรียกว่า สำรวมอินทรีย์ อินทรีย์แปลว่า สิ่งที่เป็นใหญ่ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ทั้ง 6 นี้ เรียกว่าอินทรีย์ 6 เป็นผู้มีใจหนักแน่น ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม เสื่อมลาภก็ไม่หวั่นไหว เสื่อมยศก็ไม่หวั่นไหว เป็นคนหนักแน่น มีจิตใจเหมือนภูเขาหินที่ลมแม้พัดมาจากทิศทั้ง 4 ก็ไม่สามารถจะทำภูเขานั้นให้โยกคลอนไปตามลมนั้นได้ เช่นนี้เรียกว่า สำรวม

6) ประการที่ 6 ธมฺมชีวิโน แปลว่า แก่บุคคลที่ดำรงชีวิตโดยธรรม ผู้เขียนขออธิบายว่า ยึดธรรม ยึดหลักศีล หลักธรรม ความถูกต้องเป็นข้อปฏิบัติดำเนินชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักศีลธรรมเป็นเครื่องดำเนินชีวิต ย่อมเป็นสาเหตุให้เจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุขเป็นส่วนอิฏฐารมณ์ที่ทุกคนปรารถนา

7) ประการที่ 7 อปฺปมตตสส แปลว่า แก่บุคคลที่ไม่ประมาท ผู้เขียนขออธิบายว่า คำว่าประมาท ได้แก่อาการที่ปราศจากสติ มีความเลินเล่อ มีความมัวเมาประมาท ประมาทในชีวิต ในหน้าที่การงาน ประมาทในยศตำแหน่งอย่างนี้เป็นต้น อย่างนี้เรียกว่า ไม่ประมาท บุคคลผู้ไม่ประมาทย่อมเป็นเหตุให้เจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุข อันเป็นส่วนอิฏฐารมณ์ ที่ทุกคนปรารถนา

สรุปว่า ความปรารถนาในมนุษย์สมบัติเรื่องบริวารยศจะต้องมีการปฏิบัติตามหลักธรรม 7 ประการ คือ ความขยันหมั่นเพียร มีสติ มีการงานสะอาด ใคร่ครวญก่อนทำ สำรวม ดำรงชีวิตโดยธรรม และไม่ประมาท จะทำให้องค์กร หรือสถานที่นั้นๆ ประสบความสำเร็จมีมิตรและบริวารมากตามที่ตนปรารถนาไว้

2. เกียรติยศ คือ ยศที่มีเกียรติ ได้แก่ เกียรติโดยฐานะตำแหน่งหน้าที่ (พระธรรมกิตติวงศ์ ทองดี สุรเตโช, 2550) หรือหมายถึงชื่อเสียงยกย่องสรรเสริญ ยศที่เกิดจากคุณความดี และชื่อเสียงจากบัณฑิตยกย่อง เป็นความ

ปรารถนาของมนุษย์ทุกคน (Tan & Damnoen, 2020) ดังนั้น ผู้ที่เป็นคนดี มีปัญญา เป็นบัณฑิต แม้จะไม่มียศโดยสมมติที่แต่งตั้ง แต่ก็มียศ คือ คุณความดี แม้จะมีใครรู้หรือไม่รู้ก็ตาม ก็มี ยศคือความดี ที่เป็นเกียรติยศกับตนเองที่เกิดขึ้นแล้ว ส่วนการยกย่อง แต่งตั้ง สรรเสริญโดยคนพาล ไม่ถือเป็นประมาณ คือ เชื้อถือไม่ได้ แต่การสรรเสริญยกย่องของผู้มีปัญญา เป็นบัณฑิตถือเป็นประมาณเชื้อถือได้ และที่สำคัญที่สุด บุคคลจะประเสริฐ เป็นคนดี มีชื่อเสียง มียศ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสมมติชาวโลก แต่งตั้งกัน ที่เป็นชื่อนำหน้า แต่อยู่การประพฤติทางกาย วาจาและใจ รวมทั้งคุณธรรมในจิตใจ ที่จะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเป็นมนุษย์ คือ ความเป็นผู้ประเสริฐ

ฉะนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า เกียรติยศ จึงหมายถึง ชื่อเสียง คุณงามความดีของบุคคลผู้ปฏิบัติดี มีคนพูดถึงแง่ซึ่งสรรเสริญเยินยอว่า คนนั้นเป็นคนดีมีจิตใจดี มีเมตตา มีกรุณา มีมัทธา มีอุเบกขา ประพฤติมั่นอยู่ในศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 แล้วแต่ฐานะ เป็นคนให้ทานเป็นปกติ รักษาศีลเป็นปกติ เจริญภavana ในลักษณะของสมถวิถิ หรือ วิปัสสนาวิถิเป็นนิสัยประจำ เกียรติคุณอันนี้ไปไหนก็แผ่กระจายไปทุกทิศ อย่างนี้เรียกว่า เกียรติยศ

สรุปว่า ความปรารถนาในมนุษย์สมบัติต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้สมควรแก่การได้มนุษย์สมบัติด้วย ไม่ใช่ตั้งความปรารถนาอย่างเดียวแล้วจะได้ การตั้งความปรารถนาเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น ส่วนการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญในการที่จะได้มาซึ่งสมบัติตามที่ตนได้ปรารถนาเอาไว้

สรุป

ปรารถนา หมายถึง ความมุ่งหมาย อยากได้ ความต้องการ ความปรารถนาในมนุษย์สมบัติแบ่งออกเป็น 5 ประการ คือ 1) เรื่องโภคะ คือ การมีทรัพย์สมบัติมากในทัศนะทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่า เพราะในอดีตชาติบุคคลนั้นเคยให้ทาน ที่เป็นอามิสทาน คือการให้ทานด้วยทรัพย์สินเงินทอง หรือทรัพย์สมบัติอื่นๆ ไว้มาก จึงส่งผลให้เกิดมาในชาตินี้มีทรัพย์สมบัติมาก ถ้าในชาตินี้ ผู้ใดให้ทานด้วยอามิสทานไว้มากไปเกิดชาติหน้า ก็จะเป็นผู้ที่มีทรัพย์เงินทองอย่างแน่นนอน 2) เรื่องอายุ มนุษย์ทุกคนปรารถนาจะให้มียายุยืน ปราศจากความเศร้าหมองขัดเคืองใจทุกอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากในโลก เมื่อมนุษย์มีสุขภาพจิตที่ดีแล้วก็จะทำให้มีสุขภาพกายที่ดีตามไปด้วย ก็จะทำให้เขาอายุยืนยาว 3) เรื่องวรรณะ คือ ผิวงาม เป็นยอดความปรารถนาของผู้หญิงทุกคนเรียกว่า เป็นความภายนอกซึ่งไม่ยั่งยืน คงทน ถาวร ร่วงโรยไปตามกาลเวลา แต่ก็เป็ความปรารถนาของมนุษย์ทุกคน 4) เรื่องความสุข ผู้เขียนมีความเห็นว่า ความสุข 2 ประการ คือ กายิกสุข เจตสิกสุข และคิหิสุข 4 ประการ เป็นความสุขในโลกโลกียภูมิ ลำดับความเข้มข้นของความสุขมีความหมาย และละเอียดประณีตต่างกัน สุดแต่กรรมที่แต่ละคนกระทำไว้ แต่ความสุขดังกล่าว ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามกฎไตรลักษณ์ ไม่ทำให้พ้นทุกข์ จึงควรแสวงหาโลกุตรสุขอันเป็นความสุขที่สูงขึ้นไป 5) เรื่องยศ แบ่งออกเป็น บริวารยศ และเกียรติยศจะต้องมีการปฏิบัติตามหลักธรรม 7 ประการ คือ ความขยันหมั่นเพียร มีสติ มีการงานสะอาด ไคร่ครวญก่อนทำ สำรวม ดำรงชีวิตโดยธรรม และไม่ประมาท จะทำให้องค์กร หรือสถานที่นั้นๆ ประสบความสำเร็จมีมิตรและบริวารมากตามที่ตนปรารถนาไว้ ฉะนั้น ความปรารถนาในมนุษย์สมบัติต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้สมควรแก่การได้มนุษย์สมบัติด้วย ไม่ใช่ตั้งความปรารถนาอย่างเดียวแล้วจะได้ การตั้งความปรารถนาเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น ส่วนการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญในการที่จะได้มาซึ่งสมบัติตามที่ตนได้ปรารถนาเอาไว้

เอกสารอ้างอิง

จำลอง สารพัดนึก. (2548). *พจนานุกรม บาลี-ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เรื่องปัญญา.

ป. หลงสมบุญ. (2540). *พจนานุกรม มคธ-ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เรื่องปัญญา.

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (2537). *พจนานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต*. (พิมพ์ครั้งที่ 4).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *คัมภีร์วิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง .
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2550). *พรตตลอดปี ชีวิตตลอดไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิบูลย์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- Chomdee, P. P. (2021). Kalyanamitta of Social Study Teachers: in Subject of Buddhism at Schools of Muang District, Nakhon Pathom Province. *International Journal of Multidisciplinary in Cultures & Religions Studies*, 2(1), 13-20. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ijmcr/article/view/255555>
- Hangsakul, P. G. (2021). Information Technology for Educational Administration. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 3(1), 1-10. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/250590>
- Pewdum, P. (2021). Professional Learning Community to the Success of the Organization. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 3(1), 11-18. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/250580>
- Siriwattano, P. S. (2021). A Society of Happiness: Following the Principle of Sadharanabhogidham. *International Journal of Multidisciplinary in Cultures & Religions Studies*, 2(1), 1-6. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ijmcr/article/view/249870>
- Sri-aram, P. (2021). The Important Buddha Images: Concepts, Values and Influences in Thai Society. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 3(1), 51-60. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/250817>
- Tan, C. C., & Damnoen, P. S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path Approach in the Study of Consumer and Organizational Behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1-20.